ROBOTNIK POLSKI

Nr. 13. Lipiec Rok 1928

UWAGA.

W niniejszem 13 numerze „Robotnika Polskiego" umieszczamy rady i wskazówki — opracowane przez Konsulat Generalny Rzeczpospolitej Polskiej w Berlinie — dla polskich robotników rolnych, którzy przybyli do Niemiec **po** 1 stycznia 1919 roku a **przed** 31 grudnia 1925 roku i w Niemczech dotychczas pozostali.

W niniejszym numerze, poza wskazówkami, podajemy adresy poszczególnych polskich Konsulatów, aby polscy robotnicy, czasowo czy stale przebywający w Niemczech, wiedzieli do którego konsulatu mają się zwracać.

Ogólne wskazówki.

Którzy robotnicy mają pierwszeństwo przy przyjmowaniu na wiosnę do pracy w Niemczech?

Robotnicy i robotnice, którzy przybyli do Niemiec po 1 tycznia 1919 r. a przed 31 grudnia 1925 r. i tu pozostali, nie mogą na stałe pozostać w Niemczech, lecz będą stopniowo włączali się do ruchu sezonowego i w tym celu począwszy od 1927 r. do 1932 r. będą corocznie w liczbie 4.500 — powracać do Polski na zimę, aby z wiosną następnego roku przyjechać do Niemiec w charakterze robotników już sezonowych.

Robotnicy ci będą mieli pierwszeństwo przy przyjmowaniu na wiosnę na roboty sezonowe do Niemiec, o ile nie zajdą w poszczególnym wypadku jakieś poważne ku temu przeszkody.

Ci robotnicy, którzy zamierzają na zimę 1928/29 r. lub w latach późniejszych powrócić do Polski, zechcą zawczasu wystarać się w swoim Konsulacie o paszporty, aby nie mieć trudności przy przejściu granicy polskiej i przy odprawie celnej. Koszty paszportu wynoszą Mk. 3.—, opłaty pocztowe Mk. 1.50, a sama książeczka 50 fenigów. Razem Mk. 5.—.

Co należy zrobić, aby być zwolnionym od płacenia podatku zarobkowego (Lohnsteuer)?

Robotnicy i robotnice, którzy przybyli do Niemiec w okresie od 1 stycznia 1919 do 31 grudnia 1925 r. i pozostają narazie nadal w Niemczech, są zasadniczo zwolnieni od płacenia podatku zarobkowego i składek na fundusz bezrobotnych.

Natomiast winien każdy robotnik i robotnica opłacać skadki do Kasy Chorych.

Dla uzyskania zwolnienia od podatku zarobkowego i płacenia składek na fundusz bezrobocia należy przez właściwy Konsulat Polski wystarać się o zaświadczenie o miejscu stałego zamieszkania od tego Starostwa w kraju, skąd dany robotnik lub robotnica pochodzi. Takie zaświadczenie o miejcu stałego zamieszkania w Polsce sprowadzać będą Konsulaty . P. w Niemczech na prośbę robotnika.

Zaświadczenia te Konsulaty R. P. w Niemczech będą tłumaczyć na język niemiecki i potwierdzać zgodność tłumaczenia.

W dalszym ciągu należy, po otrzymaniu zaświadczenia o miejscu stałego zamieszkania z Konsulatu, zanieść lub je przesłać niemieckiemu urzędowi skarbowemu (Finanzamt), który wystawi robotnikowi (cy) osobne zaświadczenie, zwalniające pracodawcę od potrącania podatku. Zaświadczenie otrzymane z urzędu niemieckiego, należy oddać pracodawcy.

Zaświadczenie to jest ważne tylko na jeden rok.

Jak otrzymać zwrot podatku zarobkowego, pobranego od robotnika przed uzyskaniem zwolnienia?

Podatek, który został potrącony do czasu otrzymania zaświadczenia na zwolnienie od płacenia podatku zwraca właściwy urząd skarbowy (Finanzamt), a nie pracodawca, na wniosek uprawnionego robotnika.

Dla uzyskania wpłaconych pieniędzy należy złożyć w niemieckim urzędzie skarbowym (Finanzamt) podanie o treści następującej:

patrz podany wzór:

An das

Finanzamt

in (nazwa miasta, gdzie urząd (Finanzamt) się znajduje.)

Auf Grund der Verordnung des Herrn Reichsministers der Finanzen vom 5. März 1925 Nr. III. C. 1. 1000 Punkt 3 bittet Endesunterzeichneter um Rückerstattung der ihm vom (.................. od której daty potrącono podatek) bis .... (do której daty — dzień, miesiąc, rok) in Abzug gebrachten Lohnsteuer.

. . . . den . . . .

(nazwa miejscowości, gdzie robotnik pracuje) (data napisania podania)

. . . .

(podpis robotnika lub robotnicy).

Wzór ten należy odpisać, stosownie wypełnić i wysłać pocztą lub przedłożyć osobiście we właściwym urzędzie skarbowym.

Z jakich jeszcze praw korzystają wyżej wymienieni polscy robotnicy rolni?

Robotnicy ci korzystają w Niemczech z takiej samej opieki co robotnicy niemieccy:

a) pod względem ochrony pracy, (nie mogą być zmuszeni do dłuższej pracy i w gorszych warunkach niż robotnicy niemieccy),
b) pod względem organizacji zawodowej (prawo zakładania związków dla obrony swych interesów),
c) pod względem opieki społecznej, wreszcie,
d) pod względem postępowania rozjemczego i sądownictwa pracy (prawo obrony w sądzie pracy).

Pozatem korzystają robotnicy ci na równi z innymi robotnikami polskimi:

e) z pomocy Kas Chorych dla siebie i rodziny (żona i dzieci do ukończenia lat 14) oraz
f) posiadają prawo do renty w razie nieszczęśliwego wypadku przy pracy.

Jakie powinno być mieszkanie polskiego robotnika rolnego?

Mieszkanie winno być pod względem obyczajowym i zdrowotnym bez zarzutu.

Małżeństwa otrzymują mieszkania oddzielne, robotnicy stanu wolnego winni być umieszczeni oddzielnie według płci.

Ponadto mieszkania te winne być wyposażone conajmniej w jedno łóżko, krzesło, zamykalną szafkę dla każdej osoby oraz stół i urządzenie do mycia.

Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia.

Pozostając w Niemczech nadal w charakterze robotników sezonowych, wszyscy robotnicy, którzy przybyli po 1 stycznia 1919 r. do Niemiec i zawarli umowę najmu (kontrakt) są również zwolnieni od płacenia składek na fundusz bezrobotnych.

Robotnik, który tych składek nie płacił nie może, oczywiście, żądać zasiłków dla bezrobotnych, gdy pracę straci.

Jak się odbywa zwolnienie polskich robotników rolnych od płacenia składek na fundusz bezrobocia?

Przepisy niemieckie nakładają obowiązek na pracodawcę zameldowania i przedstawienia kontraktów robotników we właściwej Kasie Chorych, która po zbadaniu wyda odnośne zarządzenie, zwalniające robotników od płacenia składek.

Gdyby pracodawca ociągał się lub wzbraniał z zameldowaniem, wystarczy, że jeden z robotników, upoważniony przez innych, sam doniesie miejscowej Kasie Chorych o prawie do zwolnienia od płacenia składek.

Jak otrzymać zwrot niesłusznie wpłaconych składek do Kasy Chorych?

Należy pamiętać, aby z chwilą uzyskania zaświadczenia od Kasy Chorych na zwolnienie od płacenia składek na fundusz bezrobocia zażądać zwrotu składek, potrąconych niesłusznie od początku tego roku, w którym polski robotnik rolny został zwolniony od płacenia tych składek.

Dla uzyskania wpłaconych pieniędzy z tytułu składek na fundusz bezrobocia, należy złożyć we właściwej Kasie Chorych (Krankenkasse) podanie o treści następującej:

(patrz podany wzór)

An die

.... Krankenkasse

in ....

Auf Grund der Verordnung über die Befreiung polnischer landwirtschaftlicher Wanderarbeiter von der Pflicht zur Arbeitslosenversicherung vom 15. VII. 1927 in Verbindung mit dem § 209 des Gesetzes über die Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung vom 16. Juli 1927, bittet Endesunterzeichneter um Rückerstattung der vom .... bis .... gezahlten Erwerbslosenbeiträge.

.........., den ....

(podpis robotnika)

Kasa Chorych.

(Patrz artykuł numer 12 „Robotnika Polskiego", bo artykuł o kasie chorych brzmi jednakowo dla wszystkich robotników).

Ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków.

Jakie najważniejsze prawa i obowiązki wynikają z ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków?

Każdy robotnik polski w Niemczech jest ubezpieczony od nieszczęśliwych wypadków. Zobowiązany do ubezpieczenia robtnika od nieszczęśliwych wypadków jest pracodawca.

Składki na ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków płaci pracodawca. Robotnik natomiast winien znać i starannie zachować dokł. adres stowarzyszenia zawodowego (Berufsgenossenschaft), w którem jest ubezpieczony od nieszczęśliwych wypadków. Adres ten robotnik otrzyma od pracodawcy.

Aby nie utracić korzyści, które daje ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków, należy w razie nieszczęśliwego wypadku spowodować i kontrolować, aby pracodawca doniósł jak najprędzej o tym wypadku urzędowi, (zwykle policji), który przeprowadza śledztwo. Ten urząd zaś winien zawiadomić o rezultacie swego śledztwa Konsulat (Generalny).

Spowodować i kontrolować fakt doniesienia tego winien sam robotnik, a o ile tego uczynić nie może, jego rodzina lub towarzysze pracy.

Czego może wymagać robotnik w razie nieszczęśliwego wypadku?

Robotnik może w razie nieszczęśliwego wypadku żądać pomocy lekarskiej, lekarstwa, opieki fachowej, a w razie utraty nogi lub ręki dostarczenia mu sztucznych członków (protez) dla zastąpienia utraconych.

Czego może wymagać wdowa po robotniku, zmarłym wskuteń nieszczęśliwego wypadku?

W razie śmierci, spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem, wdowa po robotniku, niezależnie od tego czy mieszka w Niemczech lub w Polsce ma prawo do renty wdowiej, która pobiera aż do ponownego zamążpójścia. W wypadku powtórnego zamążpójścia wdowa otrzymuje jednorazową odprawę.

Wreszcie w razie śmierci, spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem, zawodowe stowarzyszenie ubezpieczeniowe płaci tak zwane pośmiertne (Sterbegeld), z którego potrąca się koszty pogrzebu, reszta zaś wypłaca stowarzyszenie ubezpieczeniowe pozostałym po robotniku członkom jego rodziny (wdowie i dzieciom).

Jakie prawo przysługuje dzieciom po zmarłym wskutek nieszczęśliwego wypadku?

Jeżeli w razie śmierci, spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem, pozostaną po robotniku ślubne dzieci, które nie liczą jeszcze lat 15, to mogą one uzyskać rentę sierocą, którą pobierają aż do ukończenia 15-go roku życia.

Jakie prawo przysługuje rodzicom lub dziadkom zmarłego wskutek nieszczęśliwego wypadku?

O ile zmarły nie pozostawił wdowy lub dzieci, natomiast rodziców lub dziatków, którzy byli na jego utrzymaniu, wówczas również tym ostatnim przysługuje prawo do renty.

Jakie jest postępowanie rentowe przy nieszczęśliwych wypadkach?

Postępowanie rentowe ma na celu ustalenie, czy należy płacić rentę i w jakiej miesięcznej kwocie.

Zawodowe stowarzyszenie ubezpieczeniowe (Landwirtschaftliche Berufsgenossenschtf) bada sprawę nieszczęśliwego wypadku i przesłuchuje przedewszystkiem lekarza lub lekarzy co do stanu kalectwa poszkodowanego.

Po zbadaniu sprawy zawodowe stowarzyszenie ubezpieczeniowe (Landwirtschaftliche Berufsgenossenschaft) wydaje swoje orzeczenie (Bescheid), przesyła je pocztą listem poleconym lub za pośrednictwem Konsulatu poszkodowanemu, który musi odebrać je osobiście.

Poszkodowany winien sobie zapisać dokładną datę dnia, w którym otrzymał orzeczenie przez pocztę.

Jeżeli bowiem poszkodowany ma słuszny powód apelować przeciwko orzeczeniu, to musi to uczynić w przeciągu miesiąca, licząc od wspomnianego dnia otrzymania orzeczenia przez pocztę.

Jeżeli poszkodowany nie uczyni tego, jak powiedziano, w przeciągu jednego miesiąca, to apelacja jego niema znaczenia i orzeczenie staje się prawomocnem.

W każdym razie zaleca się, aby robotnik we wszystkich sprawach odnośnie nieszczęśliwego wypadku zwracał się do Konsulatu.

Czy renty wypadkowe będą wypłacane także do Polski?

Wszystkie renty, przyznane bądź poszkodowanemu, bądź też jego rodzinie z tytułu nieszczęśliwego wypadku w rolnictwie będą, na podstawie zawartej konwencji polsko-niemieckiej, przekazywane także do Polski, o ile osoby uprawnione tamże przebywają względnie w przyszłości przebywać będą.

Ubezpieczenie na starość i na wypadek inwalidztwa.

Ubezpieczenie na starość i na wypadek inwalidztwa. Z jakiego ubezpieczenia nie korzystają robotnicy, którzy przybyli do Niemiec po 1 stycznia 1919 r.?

Robotnicy, którzy przybyli do Niemiec w czasie, pomiędzy 1. I. 1919 r. i 31. 12. 1925 r. i nie posiadają prawa do otrzymania zaświadczenia uprawniającego t. zw. „Befreiungsschein" nie podlegają przymusowemu ubezpieczeniu na starość i na wypadek inwalidztwa.

Konsulat (Generalny) zwraca uwagę na to, że robotnicy wyżej wymienieni mogą żądać zwrotu tych składek inwalidzkich, które dotychczas w Niemczech płacili, i to za czas od 1 stycznia 1924 r. Dawniej płacone składki nie podlegają zwrotowi.

Jakie są wyjątkowe wypadki, w których żądanie zwrotu składek inwalidzkich byłoby krzywdą dla robotnika?

Wtedy, gdy robotnik płacił regularnie składki (lepił marki) inwalidzkie przez dłuższy czas niż cztery lata. W takim wypadku robotnik winien dalej ubezpieczyć się dobrowolnie, gdyż straciłby te składki, które przez szereg lat płacił, gdyby zażądał ich zwrotu, a nadto pozbawiłby się korzyści, jakie może mu przynieść dalsze dobrowolne ubezpieczenie.

Kompetencja czyli zakres władzy i adresy poszczególnych Konsulatów Rzeczypospolitej Polskiej w Niemczech.

Okręg Berlin.

Prowincje pruskie: Berlin, Brandenburg, Sachsen; kraje związkowe, Mecklenburg - Schwerin Mecklenburg - Strelitz, Anhalt, Braunschweig, Schaumburg-Lippe, Waldeck i Pyrmont.

Adres Konsulatu Generalnego: Berlin W 35, Kurfürstenstr. 137.

Okręg Bytom (Beuthen O.-Schl.)

11 powiatów pruskiej prowinji Oberschlesien: Ratibor, Cosel, Leobschütz, Gross-Strehlitz, Gleiwitz, Beuthen, Oppeln, Kreuzburg, Rosenberg, Hindenburg, oraz Restkreis Tarnowitz.

Adres Konsulatu Generalnego: Beuthen O.-S., Gleiwitzerstr. 10.

Okręg Ełk (Lyck).

Z prowincji pruskiej Ostpreussen 3 powiaty rejencji Allenstein, Lyck, Lötzen i Johannisburg oraz powiat Oletzko z rejencji Gumbinnen.

Adres Wicekonsulatu: Lyck i. Ostpreussen, Freystr. 3.

Okręg Essen.

Prowincja pruska Westfalen rejencja Düsseldorfska prowincji Rheinland z wyjątkiem 4 powiatów: Solingen (Stadt und Land), Remscheid, Lennep i Grevenbroich.

Adr. Konsulatu: Essen-Ruhr, Hindenburgstr. 90-92.

Okręg Hamburg.

Wolne miasto Hamburg Lübek i Bremen, kraj związkowy Oldenburg, prowincje pruskie Schleswig-Holstein i Hannover.

Adres Konsulatu: Hamburg, Kirchen-Allee 27.

Okręg Kolonja (Köln).

Z prowincji pruskiej Rheinland rejencje: Köln, Coblenz, Aachen, Trier i z rejencji Düsseldorf 4 powiaty: Solingen (Stadt und Land), Remscheid, Lennep i Grevenbroich, prowincja pruska Hessen-Nassau, kraj związkowy Hessen-Darmstadt, Bayerische Pfalz, enklawa Wetzlar prowincji pruskiej Rheinland w obrębie Hessen-Nassau, enklawa Birkenfeld kraju związkowego Oldenburg w prowincji Rheinland.

Adres Konsulatu: Cöln-Lindenthal, Dürenerstr. 248.

Okręg Królewiec (Königsberg).

Rejencja Königsberg oraz 10 powiatów rejencji Gumbinnen: Angerburg, Darkehmen, Goldap, Gumbinnen, Insterburg, Niederung, Pillkallen, Ragnit, Stallupönen, Tilsit.

Adres Konsulatu Generalnego: Königsberg i. Pr., Neudammgasse 20.

Okręg Kwidzyn (Marienwerder).

Rejencja Westpreussen prowincji pruskiej Ostpreussen.

Adres Konsulatu: Marienwerder, Herrenstr. 14.

Okręg Lipsk (Leipzig).

Kraje związkowe: Sachsen i Thüringen.

Adres Konsulatu: Leipzig, Gellerstr. 7.

Okręg Monachjum (München).

Kraje związkowe: Bayern z wyjątkiem Bayerische Pfalz, Württemberg i enklawa pruska Hohenzollern oraz Baden.

Adres Konsulatu Generalnego: München, Kufsteinplatz 2.

Okręg Olsztyn (Allenstein).

5 powiatów rejencji Allenstein: Allenstein, Osterode, Ortelsburg, Neidenburg i Rössel.

Adres Wicekonsulatu: Allenstein. Friedrich-Wilhelm-Platz 5.

Okręg Piła (Schneidemühl).

Prowincja pruska „Grenzmark Posen-Westpreussen".

Adr. Wicekonsulatu: Schneidemühl, Königsstr. 27.

Okręg Szczecin (Stettin).

Prowincja pruska Pommern.

Adres Konsulatu: Stettin, Augustastr. 15.

Okręg Wrocław (Breslau).

Prowincja pruska Niederschlesien oraz 4 powiaty prowincji pruskiej Oberschlesien: Neustadt, Neisse, Falkenberg, Grottkau.

Adres Konsulatu: Breslau, Freiburgerstr. 29.

UWAGA.

Zmiany kompetencji (zakresu władzy) terytorjalnej niektórych Konsulatów R. P., jakie zachodzą od 1-go kwietnia 1928 r.

Z Kompetencji Konsulatu Generalnego R. P. w Berlinie przechodzą:

1. do kompetencji Wicekonsulatu R. P. w Pile powiaty: Landsberg a/W. i Friedeberg N/M. z rejencji Frankfurckiej Regierungsbezirk Frankfurt a/O.)
2. do kompetencji Konsulatu R. P. w Lipsku rejencje: Merseburg i Erfurt z prowincji Saskiej oraz wolne Państwo Anhalt (Regierungsbezirk Merseburg i Erfurt oraz Freistaat Anhalt).

Wszyscy robotnicy, zamieszkali na wymienionych w pp. 1 i 2 terenach winni zatem, począwszy od 1. kwietnia 1928 r., zwracać się już nie do Konsulatu Generalnego w Berlinie, tylko do jednego z wymienionych powyżej Polskich Urzędów Konsularnych.

Robotnicy sezonowi, czyli tacy robotnicy i robotnice, którzy na wiosnę przybywają do Niemiec, a na zimę do Polski wracają powinni w wszelkich sprawach zwracać się do polskiego konsulatu, do którego przynależą.

Światowa produkcja węgla.

Mimo wzrastającego stale zużytkowania sił wodnych oraz paliwa płynnego w przemyśle - zapotrzebowanie na węgiel nie zmniejsza się, lecz wzrasta.

Według statystyki, przeprowadzonej we Francji, stwierdzono, że na ogólną sumę produkowanej energji pięć siódmych przypada na węgiel. Podobnie dominującą rolę odgrywa węgiel w większości przemysłowych państw.

Jest on niezbędnym dla przemysłu w krajach pozbawionych zupełnie siły wodnej. Poza tem cały szereg olbrzymich gałęzi przemysłu opiera się na przetwarzaniu węgla, jak np. w dziale koksowym, metalurgicznym, chemicznym, farbiarskim, fotografji, materjałów wybuchowych itp.

W tych dziedzinach odgrywa węgiel rolę i surowca i paliwa.

Wielkie zagłębia węglowe stanowią z natury rzeczy ośrodki wydajnej pracy przemysłowej, gęstszego zaludnienia i najbardziej wytężonej działalności ludzkiej. Są one w budowie każdego nowoczesnego kraju jak gdyby organami o największym ciężarze gatunkowym czynnego działania.

Na obszarze globu ziemskiego złoża węglowego rozrzucone są dość nierównomiernie. Najpoważniejsze z pośród odkrytych i eksploatowanych zagłębi są następujące:

W Europie:

Zagłębia angielskie: Szkockie, Northumberland, Cumberland, Yoreshire, Lancashire, Staffordshire, Walijskie;

Zagłębia niemieckie: Ruhry, Saary i część śląskiego;

Zagłębia polskie: Śląskie, Dąbrowieckie;

Zagłębia francusko-belgijskie: Północne i Pas de Calais;

Zagłębia rosyjskie: Donieckie.

W Ameryce:

Zagłębia Stan. Zjedn. Ameryki Półn.: Appalaches, Południowo-wschodnie i Północno-zachodnie.

W Azji i Afryce:

Zagłębia syberyjskie: Chińskie, Mandżurskie oraz Katanga. Te ostatnie, zwłaszcza Chińskie i Mandżurskie są olbrzymie pod względem zasobów, lecz bardzo słabo eksploatowane z powodu niedogodnych warunków komunikacji.

Zapas węgla w poszczególnych krajach przedstawia się jak niżej:

	Państwa	Miljardy tonn
Europa:	Niemcy	235
	Polska	208
	W. Brytanja	189
	Rosja Europejska	57
	Francja	31
	Belgja	11
	Holandja	4
	Inne kraje	78
	razem	813
Ameryka:	Stany Zjednoczone	4000

Azja i Afryka: Syberja, Mandżurja, Chiny Katanga posiadają olbrzymie zasoby bardzo słabo wykorzystywane.

Równowaga węglowa przedwojenna opierała się na panowaniu angielskiego węgla. Anglja, ten „kolos na węglowych nogach" dostarczała niezbędnego paliwa, najprzedniejszych gatunków węgla całemu niemal światu. W sferze jej wpływów znajdowała się bezwęglowa część Europy, kotlina Śródziemno-morska, Afryka, Mała Azja, Australja, wreszcie Południowa Ameryka i wyspy.

Stany Zjednoczone zaopatrywały w węgiel poza własnemi potrzebami częściowo Amerykę łacińską.

W okresie wojny amerykańskiej potężne koncerny opanowywać zaczęły rynki światowe i wypierać osłabioną konkurencję Wielkiej Brytanji ze wzmagającą się systematycznością.

Na kontynencie europejskim układ sił uległ poważnym wyobrażeniom. Kosztem osłabienia zdolności węglowej Niemiec — zjawia się Polska jako niepoślednia potęga węglowa w Europie, zwiększająca stale swój wywóz.

Wzrastająca konkurencja na rynkach węglowych przyczyniła się do jeszcze większego upadku górnictwa angielskiego. Właściciele kopalń zmuszeni do ciągłego obniżania cen na węgiel nie byli w stanie odnawiać przestarzałych urządzeń eksploatacyjnych i należycie opłacać robotnika. Liczenie na pomoc rządową nie mogło zastąpić konieczności zorganizowania jednolitego syndykatu węglowego i wspólnej centrali handlowej, któraby skuteczniej przeciwdziałać mogła wzmagającej się konkurencji cudzoziemskiej. Strajki angielskich górników począwszy or roku 1921 wypełniają następny nieunikniony etap upadku węglowej gospodarki Wielkobrytyjskiej.

W tym samym okresie górnictwo francuskie i belgijskie zniszczone w czasie wojny odbudowało się w szybkim tempie i zaopatrzone zostało w najnowsze urządzenia eksploatacyjne.

Niemcy podobnie zorganizowały produkcję węglową, kierowaną przez potężne syndykaty.